

DOSSIER
Jeroni Pujades i el seu temps

Coordinació
Alejandro Coroleu
(ICREA / Universitat Autònoma de Barcelona)
Eulàlia Miralles
(Universitat de València)

EULÀLIA MIRALLES

Encara sobre Jeroni Pujades

Jeroni Pujades va ser una personalitat destacada del Barroc; citat sovint per la historiografia, alguns tòpics sobre l'historiador barceloní s'han anat repetint, amb més o menys fortuna, des de la publicació de l'edició vuit-centista de la crònica castellana. De mica en mica, estudis com ara els de Duran i Sanpere, Elliot, Guilleumas, Torrent Orri o Casas i Homs, primer, i Amelang o Mayer, després, entre d'altres estudiosos interessats en aquest fascinant personatge, han permès anar avançant en el coneixement de l'home i l'obra. L'any 2010, en ocasió dels quatre-cents anys de la publicació de la *Corònica universal del Principat de Catalunya* (malgrat que el peu d'impremta de l'obra diu 1609, sabem del cert que no va sortir de les premses fins al 1610), es van impulsar diverses iniciatives que volien ajudar a posar en relleu la producció pujadiana. Aquell any va veure la llum a l'Institut d'Estudis Catalans l'aplec d'estudis *Sobre Jeroni Pujades*, escrit per qui signa aquestes ratlles, i l'abril de 2011 es van celebrar les jornades *Jeroni Pujades i el seu temps*, en què es buscava posar al dia els estudis pujadians. Així, sota l'empareda de diverses institucions de recerca catalanes, les jornades d'estudi van trobar el suport necessari per poder tirar endavant: en foren els organitzadors l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, presidida per Pere Molas, i el Museu d'Història de Catalunya, dirigit per Agustí Alcoberro, i es va comptar amb la col·laboració de l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes de la Universitat de Girona, el Grup de Recerca Manuscrits de la Universitat Autònoma de Barcelona, la Secció Catalana d'Estudis Clàssics de l'Institut

d'Estudis Catalans i la Institució de les Lletres Catalanes. Coordinades per Àlex Coroleu (ICREA–Universitat Autònoma de Barcelona) i Eulàlia Miralles (Universitat de València), el resultat d'aquesta trobada científica es publica ara al *Butlletí de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona* gràcies, un cop més, al suport d'aquesta institució: la Reial Acadèmia de Bones Lletres guarda entre els seus fons una part important dels materials autògrafs de l'historiador, que foren exposats coincidint amb la trobada científica, i ha estat al llarg dels seus anys d'existència, des de la seva fundació, clau en la conservació, estudi, aprofitament i coneixement de l'obra del barceloní.

Així, en el monogràfic que ara es presenta es vol revisar de manera global, per primera vegada, la producció escrita de Jeroni Pujades amb la voluntat d'avançar en el seu coneixement. El recull aplega els treballs de deu investigadors que s'atansen, des de diverses perspectives, a l'univers pujadià: James Amelang (Universidad Autónoma de Madrid), Xavier Baró (Universitat Internacional de Catalunya), Josep Capdeferro (Universitat Pompeu Fabra), Antoni Cobos (Universitat de Girona), Eulàlia Duran (Reial Acadèmia de Bones Lletres; Institut d'Estudis Catalans), Marc Mayer (Universitat de Barcelona), Andrea Ricci (Universitat Autònoma de Barcelona), Albert Rossich (Universitat de Girona), Antoni Simon i Tarrés (Universitat Autònoma de Barcelona) i Joaquim Tremoleda (Museu d'Empúries). Alguns d'ells s'endinsen per primera vegada en el món pujadià i per a altres, en canvi, Pujades és un vell conegut que ja havien freqüentat. De manera pluridisciplinària, doncs, filòlegs catalans i llatins, historiadors i historiadors del dret, s'aturen a revisar la producció pujadiana.

No dic res de nou si afirmo que Jeroni Pujades va ser un home incansable, amb múltiples inquietuds, que destaca en el panorama del segle XVII: es guanyava la vida com a advocat, però també exercia d'historiador, dietarista i poeta ocasional. Ara bé, tot i els seus nombrosos interessos, indubtablement fou la història el que el va apassionar tota la vida. En aquest recull d'estudis, aquests investigadors s'han volgut fixar, com he avançat, en totes aquestes facetes: hi ha cinc treballs dedicats a la importància del discurs històric, de l'època i més concretament pujadià, i sobre una de les seves ciències auxiliars, l'epigrafia; un sisè a propòsit de la que és possiblement l'obra seva més divulgada i emprada per la historiografia actual, per la quantitat de referències coetànies que regala, el dietari; i,

encara, dos més dedicats a dos aspectes pràcticament inexplorats fins avui, el Pujades advocat i versificador *amateur*. El resultat és una visió renovada de l'univers del barceloní, que ofereix interessants vies d'estudi.

Amb «La divulgació social del discurs històric a la Catalunya del Barroc i l'ús de la història com a arma política», Antoni Simon ens situa en el context historiogràfic i polític d'aquella època i demostra com la història va superar l'esfera de l'erudició per arribar a un públic més extens. L'única obra que Pujades va veure impresa en vida, la crònica, és estudiada per Xavier Baró, que en classifica les fonts, primàries i secundàries, en funció de l'època d'escriptura, i ens il·lustra sobre l'ampli pòsit cultural de l'autor. L'epigrafia com a eina subsidiària de la història és motiu de reflexió en el treball de Marc Mayer, que s'ocupa de l'epigrafia romana en l'edició de 1609 de la crònica i continua, així, les seves recerques en aquest àmbit; sobre epigrafia versa també l'estudi, fet a quatre mans, «Pujades i Sant Pere de Roda: les inscripcions de Tassi i Hildesind», d'Antoni Cobos i Joaquim Tremoleda, a propòsit de les inscripcions del monestir que Pujades veié de primera mà, i copià en els seus *Flosculi* i després inclogué a la crònica. Andrea Ricci, per la seva banda, proposa una aproximació paral·lela a les obres de dos grans historiadors barrocs, Jeroni Pujades i Narcís Feliu de la Penya, fet que li permet observar diferències i punts de contacte entre un i altre, i la manipulació que el segon fa del primer d'acord amb uns objectius polítics determinats.

A «Pujades' *Dietari* and the Forms of Urban Knowledge», el professor James Amelang s'acosta de nou a la prosa memorialística de Pujades i la situa en el context europeu del seu temps: els seus escrits personals, com els de l'italià Marin Sanudo, el francès Pierre de l'Estoile o l'anglès John Chamberlain, esdevenen un indret de reflexió, i un mirall, sobre l'espai públic urbà. Per la seva banda, l'estudi de Josep Capdeferro «Jeroni Pujades: cronista i literat per evadir-se d'una praxi del dret poc estimulant?» permet capgirar, a través d'una meticulosa feina de recerca duta a terme en arxius de Barcelona, Castelló d'Empúries i Girona, la visió que teníem fins ara del Pujades jurista: el dret era el seu *modus vivendi* però Pujades no fou un jurista de renom. Albert Rossich s'interessa per la producció poètica del barceloní, a qui cataloga com a poeta ocasional i la seva poesia, de circumstàncies, i la situa en el context literari i cultural barroc del primer terç del

segle XVII. És la primera vegada que es fa un estudi sobre la poesia d'aquest autor i que s'editen totes les seves obres. Tanca el recull la cloenda de les jornades *Jeroni Pujades i el seu temps*, a càrrec d'Eulàlia Duran, que remarca un cop més la importància del personatge i assenyala el pas endavant que suposen les últimes aproximacions a l'univers de Pujades.

Els treballs recollits en aquest dossier no esgoten, ni de bon tros, les possibilitats que ofereix Pujades. Ja ho he assenyalat: continuen línies de recerca iniciades, il·luminen alguns aspectes pràcticament desconeguts del personatge i obren noves vies d'estudi, però queda encara molta feina per fer. D'aquesta feina que hi ha pendent de dur a terme, potser l'edició de les seves obres és la més urgent. Ara per ara, només la seva poesia, editada per Rossich en aquest volum, és accessible amb criteris de regularització gràfica. Pel que fa al dietari, tot i que comptem amb la valuosíssima tasca realitzada per Casas i Homs als anys setanta, caldria tornar-lo a editar amb els mateixos criteris que la poesia, per tal de fer-lo un text atractiu per al lector actual no especialitzat; també s'hauria d'annotar i fer uns índexs complets, que s'advernen utilíssims per als investigadors. Una nova edició permetria, d'altra banda, publicar algun fragment que ha romàs inèdit d'aquest text. Més problemàtica és l'edició de la seva *Corònica universal del principat de Catalunya* i de la versió castellana, *Corónica universal del principado de Cataluña*, per les dificultats que presenta: esborranys, versions diferents, algunes de les quals d'autor i les altres manipulades per altres mans, etc. La primera només es va publicar al segle XVII i, tot i que és accessible a través de la xarxa, s'hauria de fixar tenint en compte les dues versions de l'obra, la impresa de 1609 i la manuscrita de c. 1604 (*Calamicleon, ço és, història de les calamitats i glòries de nostra Catalunya i senyors d'aquella*). Quant a la segona, l'edició que tenim és dels anys vint i trenta del segle XIX: la primera part és traducció de la versió catalana i no la que Pujades ens va llegar en els manuscrits autògrafs (i interpolats per Francesc Fornés) que tenim avui guardats a la Biblioteca Nacional de França, a París. Una i altra edició, doncs, no ajuden a fer justícia al Pujades historiador. També seria interessant que veiés la llum la seva correspondència, majoritàriament rebuda: aquest és un projecte llargament ajornat però que es troba pràcticament enllestit i que espero que pugui aparèixer ben aviat. Hi ha altres feines que estan encetades però que s'han d'acabar, com ara la catalogació dels *Flosculi*. Els

tres volums parisencs són una font d'informació inesgotable, i imprescindibles per entendre com Pujades construïa el seu discurs historiogràfic, quines eren les seves dèries i com de meticolós era, la manera que tenia de prendre notes i de redactar el seu dietari, etc. De pocs autors en tenim les notes de treball i val la pena aprofitar-les.

Deia que queda feina per fer, però també és evident que se n'ha fet molta i que aquest recull n'és un exemple clar i un pas endavant. És de justícia doncs tancar aquestes ratlles agraint als ponents i a les institucions que van ajudar a dur a terme la trobada científica, i en aquesta última fase de publicació molt especialment a l'Acadèmia de Bones Lletres i al seu secretari, Albert Corbeto, el seu entusiasme i col·laboració per tal que el projecte arribés a bon port. Amb tots ells l'obra de Pujades abandona de nou la vitrina de les relíquies del passat i torna a prendre el relleu que mereix.